

- **Jaume Corbera (dir.): *Arxiu audiovisual dels dialectes catalans de les Illes Balears*. Palma: Universitat de les Illes Balears / Càtedra Alcover-Moll-Villangómez, 2006. ISBN 84-7632-850-8, DVD + Begleitheft.**

Què no donàriem per tenir una documentació en vídeo de les entrevistes que varen entreprendre en el seu temps Mossèn Alcover i Bernhard Schädell! I si no poguéssim ésser en vídeo, com a mínim voldríem tenir-ne les transcripcions fonètiques completes. I encara si només s'haguessin conser-

vat les transcripcions ortogràfiques exactes, paraula per paraula, les considerariem un tresor. Però sabem massa bé que en aquell temps encara no existia la tecnologia necessària per tal de generar unes transcripcions tan completes i exactes com les d'avui i que molts aspectes interessantíssims d'aquelles entrevistes estan perduts de forma irrecuperable.

En les moltes dècades passades mentrestant, la tecnologia ha avançat moltíssim. Va arribar un temps en què hauria estat possible d'enregistrar entrevistes en gramòfon, després en cintes magnetofòniques i encara més tard en casset o fins i tot en vídeo VHS. I efectivament s'han anat utilitzant tots aquests medis. El problema que tots aquests suports analògics tenien en comú era que la seva multiplicació és molt costosa. La reproducció de, diguéssim, 50 hores d'entrevistes dialectològiques en cintes VHS hauria suposat entre 10 i 15 cintes que, amb l'interès comercial reduït que podien tenir, s'haurien hagut de vendre a preus astronòmics. El resultat d'aquesta situació és ben conegut: sabem que per tot arreu hi ha fons d'enregistraments que són d'accés difícil perquè només es poden consultar *sur place* (i després d'haver descodificat el sistema de catalogació ...). Era fàcil d'arreglar el material però al mateix temps resultava quasi impossible fer-lo arribar també a tots els altres estudiosos interessats en aprofitar-lo. Havíem d'esperar l'arribada dels formats digitals per fornir-nos les eines tècniques necessàries per acabar amb aquesta situació tan poc satisfactòria. I havíem d'esperar l'iniciativa de Brauli Montoya Abat i Jaume Corbera qui, en 1996, iniciaren el projecte "Arxiu audiovisual dels dialectes catalans insulars".

L'objectiu era, en paraules dels mateixos iniciadors, de "fer un arxiu en vídeo dels parlars tradicionals de les illes Balears, amb entrevistes a persones que mantinguessin encara amb tota l'autenticitat la manera de parlar característica forjada pels set segles d'història lingüística catalana de les illes". El DVD que uns deu anys més tard ha resultat d'aquest projecte posa a l'abast dels interessats una antologia de 67 entrevistes enregistrades en vídeo que representen un tresor per a qualsevol estudiós tant de dialectologia balear com també d'etnologia, història oral i d'altres disciplines afines.

En el DVD hi trobam entrevistes enregistrades en vídeo amb la possibilitat d'activar subtítols tant en forma ortogràfica com també amb transcripcions fonètiques en API. Entre la totalitat d'entrevistes s'hi troben representades "a) totes les capitals insulars; b) totes les ciutats de més de 20.000 habitants autòctons (és a dir, no comptant-hi els immigrants, majoritàriament castellanoparlants); c) totes les localitats o àrees geogràfiques amb característiques dialectals específiques i singulars respecte al parlar

general de l'illa". Cada indret compta amb dues entrevistes, amb l'excepció de Palma (que en contribueix 9) i Manacor (amb 4). El conjunt s'arrodoneix amb entrevistes de l'illot lingüístic balear de Tàrbena en ple País Valencià. En efecte, el DVD publicat només és una antologia de tot el material recollit i ens mostra només la punta d'un iceberg d'un total de 67 vídeos enregistrats amb un total de ca. 100 hores d'entrevistes.¹

Fa poques dècades, aquest corpus impressionant hauria estat analitzat pels pocs experts immediatament involucrats en l'enregistrament per a desaparèixer després per sempre més en un arxiu. Gràcies a l'ús de les tecnologies modernes, tota aquesta riquesa documental està ara a l'abast de tothom. És un somni tornat realitat, ja començant pel preu: "El DVD-Rom pot ser copiat i distribuït lliurement dins l'àmbit universitari i científic", diu el text acompanyant. Més de 7 GB de material –i de franc!² A més, l'estructura d'arxius de DVD permet un "reverse engineering" en el sentit de que els elements components dels vídeos també es poden accedir independentment. Així, els subtítols de les entrevistes es troben també en sengles arxius ("transcripcions fonètiques", "VERSIONS ORTOGRÀFIQUES RTF") en format RTF i es poden, per tant, també consultar independentment dels vídeos.³

Els criteris del projecte han estat, dialectològicament parlant, conservadors. Tal com els autors subratllen, s'ha volgut arreplegar una col·lecció documental que fos explícitament geolingüística i no sociolingüística. Pel que fa a la tria dels informadors es pot dir, resumint, que s'han cercat els parlants més "autèntics", arrelats en la vida (i llengua) tradicional. Aquesta tendència es reflecteix netament en les seves professions que provenen quasi exclusivament de la vida rural i l'artesania tradicional.⁴ El material constitueix, per tant, un important aplec testimonial de la cultura material i

---

1 "Tant les còpies dels vídeos (en versió VHF o DVD) com les dels arxius de so les podeu demanar, al preu del cost que impliqui fer-les per part dels serveis tècnics corresponents, a aquesta adreça electrònica: jaume.corbera@uib.cat".

2 Si us interessa el DVD-ROM el podeu sol·licitar gratuïtament a la Càtedra Alcover-Moll-Villangómez: catedra.amv@uib.cat.

3 Malauradament, no s'ha inclòs en el DVD el font d'API necessari per a visualitzar les transcripcions fonètiques. Seria útil donar com a mínim una indicació, quin font s'hauria d'instal·lar i on es pot davallar d'internet. Una alternativa consistiria en afegir les transcripcions en PDF.

4 Entre les 184 persones entrevistades hi ha gent del camp, gent de mar, madones de casa, ferrers, fusters, barbers, forners, sabaters, picapedrers, miners, mestres escudellers, artesans diversos, empleats públics, tècnics superiors diversos, comerciants, polítics, ensenyants, capellans, monges, músics, una carnissera, una actriu, un impressor.

lingüística de les Balears de l'època pre-turística. La preferència de parlants de varietats arcaïques és tradicional en geolingüística i certament té la seva justificació, però té al mateix temps el desavantatge de donar una visió una mica distorsionada de la realitat. Perquè, vulguem-ho o no: la documentació representa un model lingüístic en vies de desaparició, la cultura arcaica d'un món pre-industrial i pre-modern que, en la concentració presentada en el DVD, ja no caracteritza la vida ni de la part forana més profunda de les illes.

Les entrevistes són organitzades en forma de xerrades informals amb grups d'amics, coneguts o familiars en les quals els entrevistadors es mantenen al marge i només contribueixen les preguntes necessàries per mantenir el flux de la conversa. Aquí no trobam la situació del "gran antropòleg estranger entrevistant els indígenes" sinó la d'uns entrevistadors sensibles i ben integrats en la mateixa cultura que documenten. Sabem que el famós *observer's paradox* és ineludible per raons de principi; però els entrevistadors d'aquesta col·lecció han aconseguit de minimitzar-ne al màxim els efectes. Tots els que venim de fora (sigui de Barcelona com de Hannover) els hem d'agrair l'oportunitat de conèixer aquest món fascinant que a qualsevol foraster o estranger hauria certament resultat difícil o inclòs impossible de documentar amb la mateixa garantia d'autenticitat. La publicació de l'*Arxíu audiovisual* quasi obliga tots els futurs dialectòlegs d'endinsar-se primer en el riquíssim material que aquesta antologia forneix, abans d'anar a importar pobres pensionistes balears amb més entrevistes. El més probable és que ja no caldrà.

- Hans-Ingo Radatz, Christian-Albrechts-Universität Kiel, Romanisches Seminar, D-24098 Kiel, <hradatz@arcor.de>.